

Työeläkelaitoksille

KATSAUS SOVELTAMISASIOIHIN 3/99

Työsuhde / yrittäjätoiminta

AVUSTAVAN PUOLISON VAKUUTTAMINEN PERHEYHTIÖSSÄ

Aviopuolisot X ja Y ovat olleet kommandiittiyhtiön vastuunalaisia yhtiömiehiä 9.9.1992 alkaen. Yhtiö on 2.2.1998 muutettu osakeyhtiöksi. X omistaa 54 osaketta ja Y loput 6. X on yhtiön hallituksen varsinainen jäsen ja toimitusjohtaja. Yhtiön toimialana on mm. sähköalan konsultointi ja urakointi, joihin vain X:llä on pätevyys. Y on hallituksen varajäsen. Yhtiöllä ei ole erillistä toimitilaa vaan se toimii X:n ja Y:n kodissa. Y:n tehtävänä on ollut puhelimeen vastaaminen, soittopyyntöjen välittäminen ja tilojen siisteydestä huolehtiminen. Y:lle on maksettu veronalaista palkkiota 45.000 mk 27.1.1998 sekä 45.000 mk 31.12.1998. X:n mukaan palkkiot on maksettu lähinnä verosuunnittelun vuoksi.

ETK: Y:n työskentely Ky:ssä ja Oy:ssä on YEL:n soveltamisalaan kuuluvaa ansiotyötä, joka kuuluu YEL:n piiriin, mikäli muut lain soveltamisedellytykset täyttyvät.

Y:n työskentelyyn ei voida soveltaa TEL:a ainakaan ennen kuin yhtiö on muutettu osakeyhtiöksi (TEL 2 § 7 mom.). Myöskään sen jälkeen, kun yhtiö on muutettu osakeyhtiöksi, ei Y:n voida saatujen selvitysten perusteella katsoa työskennelleen työsuhteessa yhtiöön eikä puolisoonsa X:ään. Yhtiön toiminnassa tai Y:n työskentelyssä ei ole tapahtunut olennaista muutosta yhtiön muuttuessa Ky:stä Oy:ksi.

Tämänkaltaisessa pienissä perheyhtiössä työskentelevien aviopuolisoiden katsotaan työeläkelakeja sovellettaessa yleensä työskentelevän yhteiseen luukuun. Y:n työskentelyä on pidettävä lähinnä hänen aviopuolisonsa harjoittaman yritystoiminnan avustamisena. Koska Y on tehnyt työtä puolisoiden yhdessä omistaman yritystoiminnan hyväksi ja koska Y:lle maksetun palkan (palkkion) perusteella on ilmeistä, että työpanoksella on ollut taloudellista merkitystä eli kysymyksessä on ollut ansiotyö ja koska työskentely ei ole tapahtunut työsuhteessa, on Y:n työskentelyyn sovellettava YEL:a, mikäli muut YEL:n soveltamisedellytykset täyttyvät.

ETK:n lausunto 25.11.1999, ETK sov12126 (tiedustelut Pekka Pietinen).

***

20.12.1999

TAVARANTARKASTAJA KATSOTTIIN YRITTÄJÄKSI

Kauppakamariasetuksen mukaan kauppakamari hyväksyy elinkeinoelämän tarpeita varten tavarantarkastajia ja valvoo heidän toimintaansa. Keskuskauppakamarin tavarantarkastajalautakunta on julkaissut tavarantarkastusta koskevan uuden ohjesäännön, joka on tullut voimaan 1.11.1993. Uusi ohjesääntö koskee kauppakamarin hyväksymiä tavarantarkastajia (HTT), joita kauppakamarit hyväksyvät kauppakamariasetuksen mukaisesti suorittamaan elinkeinoelämän eri aloilla tarkastuksia ja arviointeja. Tämä ohjesääntö ei koske maistraatin määrittämiä julkisia katsastus- ja arviomiehiä, kuten kaksi aikaisempaa ohjesääntöä.

Keskuskauppakamari on julkaissut luettelon "Tavarantarkastajat (HTT) Suomessa", jossa on koko maata käsittävä alakohtainen luettelo tavarantarkastajista. Tyypillisiä tarkastuksen kohteita ovat esimerkiksi rakennusvirheet sekä autojen, koneiden ja laitteiden korjaukset ja arvojen määritykset.

ETK: YEL, mikäli muut lain soveltamisen edellytykset täyttyvät.

Tavarantarkastaja sopi tarkastustehtävän suorittamisesta tarkastuksen pyytäjän kanssa. Hän teki tarkastustyön itsenäisesti oman asiantuntemuksensa ja ammattitaitonsa perusteella kauppakamarin tavarantarkastajan tehtävään hyväksymänä ja valvomana. Hän ei käyttänyt työssään tarkastuksen teettäjän välineitä tai materiaaleja. Palkkion tarkastuksen teettäjä maksoi laskun perusteella.

Tavarantarkastusta koskevan ohjesäännön mukaan tavarantarkastajan on suoritettava tehtävänsä puolueettomasti. Hän ei voi toimia tehtävässään, jos hän on joko tarkastuksen pyytäjään tai tämän vastapuoleen sellaisessa suhteessa, että hänen luotettavuutensa kärsii. Tavarantarkastajalla on velvollisuus kieltäytyä tarkastuksesta, mikäli hän katsoo puolueettomuutensa vaarantuvan.

Ohjesäännön ja tavarantarkastajan selvityksen mukaan tavarantarkastajan työ on tosiasiallisesti varsin itsenäistä. Tavarantarkastaja ilmoittaa tarkastusajankohdan osapuolille, jotka eivät voi antaa yksityiskohtaisia määräyksiä taikka ohjeita tarkastuksen suorittamisesta. Tavarantarkastajan suorittamaa työtä on pidettävä luonteeltaan sellaisena, ettei tarkastusta pyytäneellä voida katsoa olevan oikeutta tarkastajan tekemän työn johtoon ja valvontaan työsopimuslain 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Keskuskauppakamari on julkaissut luettelon tavarantarkastajista Suomessa. Myös puhelinluetteloiden keltaisilla sivuilla on luetteloita kauppakamarien hyväksymistä tavarantarkastajista. Tavarantarkastajan työskentely on kohdistunut laajaan, määrittelemättömään asiakaskuntaan. Vastike on määräytynyt tehtyjen tarkastusten perusteella ja toimeksiantojen määrä on tarkastajan selvityksen mukaan vaihdellut siten, että joinakin kuukausina ei ole lainkaan tarkastuspyyntöjä. Palkkion määräytymisen ja työskentelyn jaksottaisuuden vuoksi tarkastajan työhön oli siten sisältynyt tietty riski ansiotulon vähentymisestä tai lakkaamisesta, mikä ei ole tavanomaista työsuhteelle.

20.12.1999

Vaikka tarkastaja oli kauppakamariasetuksen ja tavarantarkastusta koskevan ohjesäännön mukaan sekä paikallisen kauppakamarin, että keskuskauppakamarin valvonnassa, ei hänen voitu katsoa olleen työsuhteessa myöskään näihin organisaatioihin. Tarkastaja ei ollut tehnyt varsinaista sopimusta kauppakamarin tai keskuskauppakamarin kanssa, vaan hänet oli valittu tavarantarkastajaksi hänen edustamansa asiantuntemuksen perusteella. Tavarantarkastaja ei saa vastiketta työstään suoraan kauppakamarilta eikä työskentelyn tulokset myöskään välittömästi tule kauppakamarin hyväksi. ETK:n lausunto 30.11.1999, ETK sov12129 (tiedustelut Ritva Lehtinen).

* * *

KONSULTOINTI VARHENNETULLE VANHUUSELÄKKEELLE SIIRTYMISEN JÄLKEEN

Osakeyhtiön varatoimitusjohtaja alkoi heti varhennetulle vanhuuseläkkeelle jäätyään tehdä yhtiölle erillisen määräaikaisen (1 v 2 kk) palkkiopohjaisen sopimuksen perusteella konsultointia. Työ tapahtuu hänen kotonaan hänen omalla PC:llään. Hän saa samanaikaisesti työskennellä muille työntekijöille, mutta ei kilpailijoille. Hän saa käyttää työssä apulaista työntekijää kuulematta. Palkan apulaiselle maksaa yhtiö. Hän ei saa käyttää työssä sijaista yhtiötä kuulematta. Yhtiö on antanut ohjeita ja määräyksiä työn suorittamisesta. Hänen on tarvittaessa annettava tietoja työskentelystä. Päivärahaa ei makseta. Työaika on keskimäärin 8 päivää kuukaudessa.

ETK: TEL

Henkilö on jatkanut konsulttina työskentelyä välittömästi yhtiöön olleesta työsuhteesta eläkkeelle siirtymisensä jälkeen. Hänelle maksetaan työstä kuukausipalkka ja hänellä on varatoimitusjohtajana oloaikaansa vastaava autoetu. Hänellä on samat terveydenhuoltopalvelut kuin yhtiön vakituisella henkilökunnalla. Hänelle maksetaan lakisääteinen lomakorvaus ja hänen matkakulunsa korvataan. Henkilön katsottiin olevan yhtiön johdon ja valvonnan alainen työsuhteessa oleva työntekijä.

ETK:n päätös 6.9.1999, ETK sov1708 (tiedustelut Ritva Lehtinen).

* * *

YHDISTYKSEN JÄRJESTÄMIEN KURSSIEN LUENNOITISIJANA, SUUNNITTELIJANA JA OHJAAJANA TOIMINUT KUULUI TEL:N PIIRIIN

A suunnitteli ry:n kanssa seminaarit ja foorumit, joiden osalta hän ohjasi koko koulutusprosessia. Hänen tehtäviinsä kuuluivat myös luennot sekä harjoitus- ja koetehtävien korjaaminen. A:lle maksettiin työstä kertakorvaus. Myös päiväraha maksettiin ja hänen matkakulunsa korvattiin. Hän ei saanut käyttää sijaista työssä.

ETK: TEL

A sopi ry:n kanssa mm., että hän otti vedettäväkseen seminaarin, jossa sama ryhmä kokoontuu kahden vuoden aikana kaksi kertaa vuodessa 2-3 -päiväiseen tilaisuuteen. Käytännössä A:n työ ry:lle oli ennalta sovitun mukai-

20.12.1999

sesti toistuvaa ja jatkuvaa. Vastaavat toimeksiannot hoiti sittemmin yhtiö, jossa A oli hallituksen varsinaisena jäsenenä ja osakkaana. Katsottiin, että A:n työskentely ei tapahtunut määräaikaisessa työsuhteessa, vaan hänen työsuhteettään oli työeläkelakeja sovellettaessa pidettävä toistaiseksi voimassa olevana. Näin ollen A:han oli sovellettava TEL:a eikä TaEL:a.
ETK:n lausunto 4.11.1999, ETK sov12124 (tiedustelut Ritva Lehtinen).

* * *

TV-OHJELMASSA TEMPPUJA TEKEVIIN EI SOVELLETA TYÖELÄKELAKEJA

Yhtiö tuottaa ohjelmaa "Yllytyshullut". Kohteena ovat tavalliset ihmiset, jotka joku tuttava tms. on ilmoittanut ohjelmaan. Ohjelmaan tuleva henkilö haetaan joko työpaikalta tai kotoa suorittamaan temppua. Temppuja on vaikeusasteeltaan kolmenlaisia: iso temppu, katutemppu ja pikkutemppu. Ohjelman tarkoitus on kannustaa ihmisiä venyttämään kykyjensä rajoja ja voittamaan pelkonsa. Kilpailijaa ei ole tarkoitus saattaa vaaraan. Tarvittaessa paikalla on turvallisuushenkilöitä ja stunt-miehiä.

Temppuun osallistujan tulee antaa kirjallinen suostumus osallistumisesta. Hänen tulee vakuuttaa käyneensä lääkärintarkastuksessa viimeisen kolmen kauden aikana. Hän on pääasiassa oman vakuutuksensa alaisena osallistuksessaan temppuun ja ottaa itse vastuun mahdollisista vammoista. Tempun teosta voi vetäytyä missä vaiheessa tahansa, eikä osallistujalle luvata mitään maksua tai palkkiota osallistumisesta. Tempun tekemiseen menee 1 - 12 tuntia tempusta riippuen.

Jos temppuun yllytetty henkilö suoriutuu tempusta ennalta määritellyn aikarajan tms. rajoissa, hän voittaa itselleen vaihtoehtoisesti tempusta riippuen matkalahjakortin tai rahapalkinnon arvoltaan 1 000 mk. Jos henkilö kieltäytyy suorittamasta temppua, niin tempun suorittaa ohjelman juontaja. Jos juontaja epäonnistuu tempussa, saa temppuun yllytetty henkilö lahjan tai palkkion itselleen. Jos ohjelman juontaja onnistuu tempussa, ei temppuun yllytetty saa mitään itselleen.

ETK: Ei sovelleta työeläkelakeja.

Temppuun osallistuminen on vapaaehtoista ja henkilö voi jäädä ilman palkintoa joko kieltäytymisen tai tempussa epäonnistumisen takia. Tempun tekijä ei ole sitoutunut tekemään työtä yhtiön johdon ja valvonnan alaisena vastiketta vastaan. Näin ollen ei sovelleta TaEL:a eikä TEL:a. Vaikka temppuun osallistuvalla on mahdollisuus raha- tai muuhun palkintoon, ei osallistumisen voida ohjelman luonteen ja tarkoituksen huomioon ottaen katsoa perustuvan pelkästään ansaintatarkoitukseen. Osallistuja ei harjoita myöskään YEL:n piiriin kuuluvaa ansiotyötä.

ETK:n lausunto 19.11.1999, ETK sov12125 (tiedustelut Telma Syri).

* * *

20.12.1999

LAULUKILPAILUN TUOMAREIHIN EI SOVELLETTU TAEL:Ä

Säätiö A järjestää määräajoin kansainvälisen laulukilpailun, jonka kesto on noin 1,5 viikkoa. Säätiö tiedusteli, pitikö vuonna 1999 järjestelystä kilpailusta maksaa TaEL-maksut tuomariston palkkioista.

Kilpailun tuomariston puheenjohtaja kutsui tuomareiksi tunnettuja taiteilijoita eri maista. He olivat yleensä jo oman uransa lopettaneita taiteilijoita. Säätiö maksoi tuomareiden matka- ja majoituskulut sekä palkkiot: puheenjohtajalle 45 000 markkaa ja jäsenelle 30 000 markkaa. Varsinaista sopimusta ei solmittu säätiön ja tuomarin kesken. Tuomarit työskentelivät itsenäisesti ja heitä sitoi vain laulukilpailun sääntöjen kohta "arvostelutapa" ja tuomariston ohjesääntö. Tuomariston päätöksistä ei voinut valittaa.

ETK: Ei TaEL.

Tuomaristo työskenteli itsenäisesti. Kilpailun järjestäjä ei voinut johtaa ja valvoa tuomariston toimintaa eikä muuttaa sen tekemää arviointia. Työsuhteen tunnusmerkistö ei toteutunut, joten tuomareihin ei sovellettu TaEL:ä. Tuomariston jäsen ei tehnyt työtä ansiotarkoituksessa, joten ei myöskään yrittäjätointia. Tuomareiden toimintaa voitiin pitää luottamustoimeen rinnastettavana. ETK:n lausunto 26.10.1999, ETK sov12120 (tiedustelut Telma Syri).

* * *

Eläkepalkka

TYTÄRYHTIÖN EMOYHTIÖN TYÖNTEKIJÖILLE MAKSAMAT TULOSPALKKIOT

A Oy (jäljempänä Oy) on B ry:n (jäljempänä Keskusliitto) kokonaan omistama osakeyhtiö. Yhteisöt toimivat samassa osoitteessa. Oy:llä on 7 ja Keskusliitolla 6 työntekijää. Käytännössä koko henkilökunta on tehnyt sekä Oy:n että Keskusliiton töitä työtilanteen ja tarpeen mukaan. Keskusliitto ei maksa säännöllistä palkkaa Oy:n tekijöille eikä Oy puolestaan maksa säännöllistä palkkaa Keskusliiton työntekijöille, vaikkakin töitä tehdään ajoittain "ristiin". Vuoden 1999 lopulla syntyy mahdollisesti tilanne, että Oy maksaisi kohtuullisen tulospalkkioksi nimettävän suorituksen molempien yhteisöjen työntekijöille. Tulospalkkio on tarkoitus maksaa kaikille samansuuruisena. Siltä osin, kun kysymys olisi Keskusliiton työntekijöille maksettavasta suorituksesta, on Oy tiedustellut, tuleeko suorituksesta periä TaEL-maksua ja tuleeko osakeyhtiön tilittää työnantajan TaEL-maksu.

ETK: Ei TaEL, koska ei työsuhdetta Keskusliiton työntekijöiden ja Oy:n välillä. Oy:tä on pidettävä ainoastaan teknisenä palkkionmaksajana ja sijaissuorittajana Keskusliiton työntekijöille maksettavaksi aiotun tulospalkkion osalta. Suoritusten kuuluminen Keskusliiton työntekijöiden TEL:n mukaiseen eläkepalkkaan on ratkaistava samoin perustein kuin Oy:n omille työntekijöilleen maksettavien suoritusten kuuluminen näiden TEL-eläkepalkkaan.

20.12.1999

Ainoastaan työsuhteessa tapahtuva työskentely voi kuulua TaEL:n piiriin ja ainoastaan työsuhteen perusteella saadut ansiot voidaan ottaa huomioon eläkkeen perusteena olevaa ansiota ja vakuutusmaksua määrättäessä. Keskusliiton työntekijöiden ja Oy:n välille ei voida katsoa muodostuneen työsuhdetta pelkästään sillä perusteella, että Keskusliiton työntekijät ovat ajoittain työtilanteen ja tarpeen mukaan tehneet myös Oy:n töitä. Työntekijän siirtäminen tai lainaaminen tietyksi (lyhyeksi) ajaksi toisen työnantajan käytettäväksi, ei aiheuta muutosta työnantaja-aseman määrittelyyn.

Keskusliitto ja Oy muodostavat kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 6 §:ssä tarkoitetun konsernin. Keskusliitto on suhteessa Oy:öön emoyritys. Esitetyn selvityksen mukaan Keskusliitolla on muodollinen ja tosiasiallinen määräysvalta Oy:öön nähden ja molemmissa yhteisöissä on osittain sama johto.

Tulospalkkioksi nimitetyn suorituksen maksamisen on katsottava perustuvan Keskusliiton ja sen työntekijöiden väliseen työsuhteeseen. Oy:tä on pidettävä ainoastaan muodollisena maksajana. ETK:n lausunto 5.11.1999, ETK sov12123 (tiedustelut Pekka Pietinen).

* * *

Työvoiman vuokrausta koskeva päätös VakOsta

ETK antoi 14.2.1997 (sov1664) päätöksen, jossa katsottiin henkilön ja ravintolahenkilökunnan vuokrausta harjoittavan Oy:n välille muodostuneen työsuhteen vuonna 1992 myös siltä osin kuin palkanmaksajina olivat saman yrittäjäryhmän muut vuokrausyhtiöt. ELK ei muuttanut ETK:n päätöstä eikä myöskään Vako, joka antoi asiasta päätöksensä 27.10.1999. Henkilön valitukset koskivat lähinnä sitä, että palkkaa maksaneet yhtiöt olisi katsottava yhteisvastuullisesti velvollisiksi järjestämään henkilön eläketurvan.